

7. QUAN ENCARA EXISTIA LA SELVA... FINS QUE VA DESAPARÈIXER

"En la selva no hay término medio".

Germán Castro Caycedo

7.1 ELS DYIRBAL: pobles aborígens de la zona selvàtica¹

ELS POBLES DE LA SELVA

Les tribus aborígens que habitaven la zona de bosc tropical i la costa del nord-est d'Austràlia van desenvolupar un estil de vida únic i perfectament adaptat al seu entorn més immediat.

Tot i que la informació sobre l'arribada dels primers humans -sapiens sapiens- al nord del continent australià data de fa poc més de 60.000 anys, l'ocupació de tot el continent va ser gradual i, segons la informació arqueològica la presència de població humana a la península de York (nord de l'actual estat de Queensland) data de fa uns 10.000 anys².

Des d'aquesta època i fins a l'arribada d'europaus al voltant de 1860, aquesta gent de la selva comprenia diferents grups, cada un amb el seu territori tribal, la seva llengua pròpia i els seus costums socials i les seves creences. La selva proveïa als Aborígens del menjar i materials necessaris per construir les cabanes, eines, armes i decoració necessàries per a viure.

¹ Pot semblar que l'extensió d'aquest apartat sigui excessiva, però sense l'anàlisi bibliogràfica sobre les tribus dyirbals, la qual constitueix un pont entre les característiques generals dels Aborígens Australians i la comunitat en la que s'ha fet treball de camp, seria difícil entendre la majoria dels trets de la seva cultura actual.

² Dixon, 1972. Op.cit. Pàg. 29

A l'àrea selvàtica i de l'altiplà d'Atherton, sis grups (ngadyn, dyiru, gulngai, mamu, girramay i jirrbal) parlaven diferents dialectes d'una llengua comuna: el dyirbal³. Els seus territoris incloïen una franja de costa, algunes illes del mar de Corall i s'extenia per l'oest a l'interior de les valls fins a les muntanyes que s'enlairaven cap a l'altiplà. Era una zona rica en frondosos boscos tropicals, boscos més oberts, rius, salts d'aigua i àrees pantanoses.

L'antropòleg Norman B. Tindale a les seves notes de camp de 1938⁴ parla de les característiques fisiològiques dels habitants de la selva del nord-est de Queensland i els presenta com a pigmoides. A la zona dyirbal, on la gent vivia tant de la selva com dels recursos dels marges de la selva i de bosc més obert i del mar, sembla que hi coincidien grups amb trets clarament pigmoides (com els gulngai i els dyiru), tribus amb trets parcialment pigmoides (jirrbal) i tribus que no presentaven cap de les característiques dels pigmeus (com els girramay).

El coneixement de l'entorn era indispensable per viure i sobreviure, per això la gent de la selva prestava una atenció especial a qüestions com la forma, la localització i la direcció. En canvi el temps esdevenia una extensió de la localització⁵.

LES TRIBUS DEL NORD-EST DE QUEENSLAND, unitats territorials

El concepte de tribu és un dels més ambigus dins la producció antropològica. Des d'L.H. Morgan fins a M.D. Sahlins es destaca l'organització política (i un territori comú) com la base constitutiva de les tribus. A *Ancient Society* (1877) Morgan definia tribu com una societat completament organitzada i capaç de reproduir-se, caracteritzada per una segmentació completa i un estat de guerra permanent que esdevenia un obstacle

³ El terme *dyirbal* és una paraula utilitzada principalment per lingüistes i antropòlegs a partir dels treballs de R.M.W. Dixon els anys seixanta per referir-se a la llengua compartida per diferents tribus de la mateixa àrea selvàtica (Dixon, R. 1972). Cada un d'aquests grups parla un dialecte d'aquesta llengua tot i que els mateixos Aborígens avui dia segueixen remarcant les diferències més que les semblances.

⁴ Tindale, Norman B. Op.cit. Notes de treball de camp. Manuscrit.

per al progrés dels grups humans del salvatgisme i la barbàrie cap a la civilització. I, ja molt més endavant, Sahlins (1984) redefineix el concepte i far ressaltar dins de l'ampli ventall de tipus d'organització tribal, el que anomena 'la tribu segmentària', la qual estaria composta per petits grups locals autònoms. Aquestes comunitats són igualitàries políticament, cap és superior ni inferior per estructura, malgrat que certs grups poden aliar-se temporalment, cada grup explota les oportunitats ambientals, subratllant la seva autonomia política; finalment, els matrimonis salven les divisions polítiques i són recolzats pels lligams de parentiu que neixen de les unions matrimonials.

En la majoria de definicions es remarca l'organització sociopolítica del grup tribal constituït per diferents unitats que poden anar des de famílies fins a llinatges o clans. Es considera que cada tribu té el seu territori propi, una llengua comuna i una cultura distintiva, i també es remarca que l'estructura tribal bàsica és el parentiu classificatori⁶.

La realitat és que a causa de la gran varietat de formes i estructures d'organització tribal existents, cal especificar sempre el grup etnogràfic del qual s'està parlant.

En el cas australià, també apareix la mateixa ambigüitat que en la resta d'àrees culturals, però quan es parla de les cultures aborígens en general, existeix cert consens en l'ús del terme tribu com una combinació de diferents característiques (Berndt and Berndt, 1992), que són les següents:

1. Fa referència a un grup de persones que ocupen un territori concret i reivindiquen una sèrie de drets (religiosos i d'explotació de l'entorn) sobre aquest territori en virtut de privilegis establerts de manera sobrenatural i mítica. En aquest sentit cada tribu es considera propietària d'un territori. Les fronteres tribals estarien marcades

⁵ La principal referència per situar un esdeveniment pels Aborígens més que el *quan* era (i encara, és) *on* ha succeït tal o qual fet. Consultar l'apartat 2.1

⁶ *Diccionario temático de antropología*. Ángel Aguirre Baztán (ed.) 2ª. Edició. Barcelona: Editorial Boixaueru Universitaria. Pp. 637-40.

per característiques naturals (formes del paisatge) i per l'existència de llocs sagrats vinculats als fets ocorreguts en l'època de la creació, la qual cosa remarca els lligams espirituals de la tribu amb aquest territori. La grandària de les tribus i l'extensió del territori guarda una clara proporció. En les zones interiors més àrides els territoris tribals eren molt més extensos que les zones costaneres. Així existien tribus de poc menys de 100 membres fins a grups tribals amb més de 1.500 persones segons la riquesa de recursos naturals disponibles. La població mitjana seria de 500 a 600 persones repartides en unitats més petites (les bandes).

2. Fa referència a un grup de persones que comparteixen una llengua comuna. En aquest sentit és important tenir en compte el reconeixement social de les similituds i diferències lingüístiques per parts dels mateixos usuaris que no sempre coincideix amb les anàlisis i valoracions dels lingüistes (el cas del dyirbal, per exemple, tal i com s'apunta en la nota a peu de pàgina núm.3 d'aquest capítol).
3. Fa referència a la identitat col·lectiva, és a dir, està relacionat amb un grup de persones que assumeixen tenir més en comú entre elles que no pas amb els membres d'altres grups. El nom tribal posa de manifest aquesta identificació col·lectiva.
4. Fa referència a un grup suficientment ampli per a l'autoreproducció a tots els nivells. Això pressuposa l'existència de meitats, seccions i subseccions dins les quals es realitzen aliances matrimonials. Els membres de qualsevol d'aquestes unitats poden estar dispersos en diferents localitats i dividits en gran nombre de grups de parentiu independents, amb la norma general de no casar-se entre si i l'obligació de fer-ho amb membres de l'altra unitat, ja sigui meitat, secció o subsecció.
5. Fa referència a un grup de persones que es consideren els uns als altres parents, en contrast amb la gent d'altres grups. El tipus de relacions amb els del propi grup es posen de manifest amb l'ús de termes de parentiu per referir-se a qualsevol persona. La terminologia de parentiu és de tipus classificatori, de manera que la persona que ocupa la mateixa categoria social que el propi parent rep el mateix terme de

parentiu. Igualment, els termes de parentiu constitueixen una via d'integració de persones alienes al grup.

Per tant, el terme tribu en el context australià fa referència principalment a una unitat territorial i lingüística (amb el parentiu com a element aglutinador) més que a un grup políticament organitzat. El lligam amb el territori té un significat espiritual relacionat amb el moment mític de la creació i implica la necessitat de complir una sèrie de rituals en llocs sagrats concrets. La violació de llocs de significàcia ritual per part d'un altre grup o de persones no iniciades del propi grup era motiu suficient per castigar amb la mort als responsables.

Els antropòlegs lingüístics que han treballat a Austràlia no comparteixen del tot aquest plantejament. Els treballs de R.W. Dixon (1976) a la zona selvàtica del nord-est de Queensland mostren que, en aquest context, és difícil definir el concepte tribu en base a criteris lingüístics. En aquest cas el que apareix és la consideració dels membres d'una mateixa tribu de parlar una llengua pròpia diferent de la dels seus veïns, quan en realitat (sota criteris lingüístics), diverses tribus parlen dialectes de la mateixa llengua. Aquest autor és més partidari d'acceptar l'organització política com a element definitori del grup tribal.

"A tribe appears in fact to be a political unit, rather similar to a 'nation' in Europe or elsewhere -whose members are very aware of their 'national unity', consider themselves to have a 'national language' and take a patronising and critical attitude towards customs, beliefs and languages that differ from their own. Although, in this region, various local groups of a tribe tend to be based on geographically very different terrains, tribal unity is maintained through predominantly endogamous marriage, and through tribal gatherings for food-functioning of a tribe, and is maintained through this interaction."⁷

Tant si el que es té en compte és la concepció dels antropòlegs lingüistes com la dels que no ho són, com la percepció dels mateixos Aborígens, sembla que el

⁷ Dixon, R.M.W. 1976. 'Tribes, languages and other boundaries in north-east Queensland'. A Peterson ed. *Tribes and Boundaries in Australia*. Canberra: AIAS. Pàg. 231.

denominador comú seria la qüestió d'unitat territorial. Existeix una clara acceptació que el membres d'una tribu comparteixen un territori comú amb el qual hi estan vinculats d'una manera molt especial. Tant si parlen la mateixa llengua o un dialecte d'una llengua compartida amb d'altres grups; com si les aliances matrimonials es produeixen dins de la secció tribal o dins de seccions compartides per diferents tribus, com si utilitzen els mateixos termes de parentiu per referir-se als parents de la mateixa tribu i als parents de tribus veïnes, el que totes les persones que s'identifiquen amb el mateix nom tribal comparteixen és el fet de pertànyer a un territori propi i diferenciat d'aquelles persones que s'anomenen sota un nom tribal diferent.

En el cas dyirbal, el sistema i la nomenclatura de seccions és la mateixa per a la gent jirrbal que per a la gent girramay, i la llengua d'evitació -amb vocabulari diferent- segueix les mateixes normes per a uns i altres. Es realitzaven matrimonis entre jirrbal i girramay, sempre que fos dins de la secció correcta, i els termes de parentiu coincideixen amb un dialecte i amb l'altre. L'estil de vida de tots dos grups era pràcticament el mateix, els campaments eren idèntics, les formes de cuinar, els aliments, les estratègies de caça, o de lluita, etc., no permetien diferenciar un jirrbal d'un girramay. Però qualsevol persona jirrbal sabia quins eren els límits del seu territori i quan estava en territori girramay, i a l'inrevés. Un home jirrbal sabia on estaven situats els llocs sagrats del seu grup i sabia on estaven els dels girramay, més que res, per no acostar-s'hi i no trencar cap tabú.

Tot el territori estava perfectament delimitat per característiques naturals que marcaven on començava i acabava la terra dels uns i dels altres. Tothom reconeixia aquests senyals fronterers.

"A high standing stone supported by several others situated on the banks of the Murray river [...] was a mark point of separation of the Gulngai tribes people of Davidson creek and the Keramai (Girramay) who lived between the Murray River and the... long pocket north of Ingham".⁸

El dyirbal és la llengua utilitzada i compartida per sis grups tribals diferents, tres dels quals -els mamu, els jirrbal i els girramay- són més propers. Les llèngues parlades per cada un d'aquests grups són gramaticalment gairebé idèntiques, comparteixen un 70% del vocabulari i per tant es consideren lingüísticament dialectes de la llengua dyirbal. Altres tres tribus veïnes també parlaven dialectes del dyirbal: els malanbara, que parlaven gulngay, els dyirubagala que parlaven dyiru i els ngadyandyi, que parlaven ngadyan. El gulngay i el dyiru estan geogràficament i lingüísticament entre els mamu i els jirrbal, mentre que el ngadyan era el grup situat més al nord i possiblement el més divergent lingüísticament.

La llengua dyirbal presenta una característica peculiar (compartida per nombroses llengües indígenes), i és que tots els noms es distribueixen en 4 classes diferents:

- I. *Bayi*. Inclou tots els noms masculins referits a ésser humà i tots els animals.
- II. *Balan*. Inclou tots els noms femenins referits a persones, així com l'aigua, el foc i tot allò referit a la lluita.
- III. *Balam*. Inclou qualsevol aliment que no impliqui carn.
- IV. *Bala*. Inclou tots els noms que no estiguin en les altres categories.

Aquestes categories no són absolutament rígides. Per exemple, la paraula llança apareix en diferents categories segons l'ús; si les llances s'utilitzen per pescar, llavors entrarien dins de la categoria I (bayi) perquè aquí és on es troben tots els peixos, però si s'utilitza per lluitar, llavors apareix a la classe II (balan).

L'explicació de perquè alguns noms són classificats en una categoria o una altra, depèn de les concepcions culturals, mitològiques i les propietats específiques de certs noms. Així, per exemple, molts ocells, en el cas dyirbal, estan en la classe II en lloc de a

⁸ Tindale, N.B. 1938-39. Op.cit.

la I, perquè en aquesta cultura es creu que molts ocells són els esperits de les dones difuntes. Igualment, la majoria de peixos estan en la classe I, però alguns es troben en la II, perquè presenten una propietat especial (no són comestibles i, per tant, poden perjudicar les persones, com lluitar)⁹.

La teoria lingüística¹⁰ suggereix que aquests sis grups provenen d'una única tribu originària, la qual probablement hauria habitat la part més al sud del territori avui dia ocupat pels sis grups. A mesura que va anar creixent la població d'aquesta primera tribu es va anar dividint en grups més reduïts cada un dels quals va esdevenir una tribu en si mateixa.

En la taula que segueix es compara el vocabulari de quatre de les llengües dyirbals (ngadyan, mamu, jirrbal i girramay) amb la llengua d'altres grups veïns (yidin, wargamay i warungu). Com es pot apreciar els mamu, jirrbal i girramay comparteixen entre un 70 i un 87% del vocabulari; en canvi, el ngadyan comparteix un 70% del vocabulari amb el mamu però només un 62% amb el jirrbal i un 50% amb el girramay. La resta de percentatges de vocabulari compartit mostren que es tracta de llengües allunyades lingüísticament. El wargamay es parla al sud de la zona girramay i només comparteix un 60% del vocabulari. A més, gramaticalment no són massa properes, en wargamay no s'utilitza les quatre classes de noms que comparteixen totes les llengües dyirbals. El warungu es parla a l'oest de l'àrea jirrbal, cap a l'interior i té més elements en comú amb llengües del centre de Queensland que amb les de la costa selvàtica. Encara menys proximitat hi ha entre el yidin, que es parla al nord dels mamu, i qualsevol dels dialectes del dyirbal. La manca de correlació en el vocabulari indica que les tribus dyirbal i les yidin van entrar en contacte recentment, com a resultat de la divisió tribal i els corresponents moviments cap el nord¹¹. La resta de llengües dyirbals - el dyiru i el gulngay- estan lingüísticament situades entre el mamu i el jirrbal.

⁹ Walsh, M. 1992. "Classifying the World in an Aboriginal language". A: *Language and Culture in Aboriginal Australia*. Michael Walsh and Colin Yallop eds. Texte mecanografiat, en premsa.

¹⁰ Dixon, R.M.W. 1972. Op.cit. Pàg. 24.

¹¹ R.M.W. Dixon. Op.cit. p .27.

Taula 1.

Percentatge de vocabulari compartit per set dialectes de la zona de Cairns. North Queensland¹².

<i>Yidin</i>						
27	<i>Ngadyan</i>					
23	70	<i>Mamu</i>				
22	62	87	<i>Jirrbal</i>			
18	50	70	81	<i>Girramay</i>		
12	30	47	53	60	<i>Wargamay</i>	
14	27	43	46	47	46	<i>Warungu</i>
16	15	17	18	15	9	13

Hi ha poques paraules, en general, en les llengües aborígens, que facin referència a nombres. En el cas del dyirbal s'utilitzaven parts de la palma de la mà per comptar¹³. El llenguatge de signes també era molt practicat i les converses es veien gairebé sempre complementades i acompanyades pels gestos.

I, com veurem més endavant, la llengua estava directament vinculada al tipus d'organització social que es tracti, en aquest cas, l'existència del llenguatge d'evitació permetia, en qualsevol dels dialectes del dyirbal, diferenciar la relació social que existia entre els interlocutors.

LA POBLACIÓ I EL CONTROL DEMOGRÀFIC

És difícil saber amb seguretat el total de població aborígen que ocupava la zona de selva tropical del nord-est de Queensland. Pel que fa a aquesta àrea, tenint en compte la informació dels primers censos (de 1897) i les possibilitats que oferia l'entorn, sembla força probable que la població estimada abans de l'arribada dels occidentals, fos de poc

¹² Aquesta taula es basa en una llista de 221 ítems lexicis, 138 noms, 33 adjectius, 46 verbs, i les paraules *yesterday*, *tomorrow*, *yes* i *no*. Eades, D.1993. "Language grouping in the Cairns rainforest region". University of New England.

¹³ Roth, W.E. 1984. *The Queensland Aborigines*. Vol III. 'North Queensland Ethnography. Records of the Australian Museum Sydney'. Bulletin 11 (1908). Aboriginal Studies Series, n. 4. Western Australia. Facsimile Edition.

més de 3.500 persones, que ocupaven una extensió de 8.060 km²., la qual cosa suposa una densitat de mitjana de 0,44 persones per km². -2.2 km². per persona (amb variacions segons les tribus, tal com es mostra en la taula 2).

Taula 2

Població estimada de la zona d'influència Dyirbal al Nord-est de Queensland. Any 1800¹⁴.			
Tribu	Area (km²)	Població estimada (1800)	Densitat (per./km²)
Ngadyan	500	750	1,5
Dyiru	260	325	1,25
Gulngay	500	300	0,6
Mamu	1300	712	0,54
Girramay	2600	750	0,28
Jirbal	2900	750	0,25
Total	8.060	3.587	0,44

Una densitat de 0,44 persones per km². és una xifra força alta en comparació amb altres parts d'Austràlia - la densitat en àrees desèrtiques de l'interior del continent australià s'estima en 0,1 a 0,04 persones per km².¹⁵. Tot i així és tracta d'una densitat notablement per sota de la capacitat de sustentació de l'entorn tenint en compte la tecnologia de què es disposava. Això fa pensar en que els Aborígens d'aquesta àrea practicaven estratègies de regulació de la població.

Aquesta informació sembla suggerir (Harris, 1978) que les principals pràctiques que donaven com a resultat un cert control demogràfic eren: el matrimoni tardà, la poligínia, el alletament prolongat, l'infanticidi, els conflictes intertribals i el canibalisme. Segurament les pràctiques que tenien a veure amb la vida dins el propi grup (ja fos la banda o entre bandes d'una mateixa tribu) eren més efectives per limitar

¹⁴ Aquesta informació s'ha extret a partir de les dades informació que hi havia el 1897, recollides per Parry-Okeden, comissionari de policia de Queensland durant aquesta època, tal i com apareix a Harris, D. R. Op.cit. pg. 123.

¹⁵ Berndt and Berndt. 1992. *The world of the first Australains. Aboriginal traditional life: past and present*. Canberra: Aboriginal Studies Press. AIATSIS. Pàgs. 25-27

la població que les que tenien a veure amb els grups de diferents tribus; simplement per l'assiduïtat amb què es realitzaven. Els afers relacionats amb el matrimoni, el naixement i la mort de fills, i l'alletament dels nounats, eren qüestions del dia a dia; mentre que els combats amb resultat de mort i possible canibalisme posterior, eren fets que es donaven molt més esporàdicament.

L'ORGANITZACIÓ SOCIAL

Cada tribu dyirbal funcionava com una unitat política. Es considera que cada una tenia al voltant de 500 membres distribuïts en grups locals, bandes, que prenen el nom del lloc on vivien la major part del temps. Com a caçadors-recol·lectors aquests grups locals es mourien dins els termes del territori tribal.

Les diferents tribus estaven organitzades a partir del sistema de quatre seccions¹⁶, cada una de les quals es relacionava amb un tòtem distintiu. En el cas dyirbal aquestes eren (i són):

Secció	Tòtem (<i>dyirbal</i>)
Jigungara	Anguila negra (<i>Jaban</i>)
Gurguru	Falcó carnívor (<i>Gurungul</i>)
Gurgila	Anguila gran (<i>Mubaray</i>)
Garbawuru	Falcó-Àguila (<i>Guridala</i>)

Es referia als homes generalment pel nom de la secció a la qual pertanyen i per a les dones, en canvi, s'utilitzava una forma femenina del nom de secció, la qual inclou el sufix 'ngan' (per exemple, una dona era gurgilaygan). Tot i que no s'ha trobat bibliografia que esmenti l'existència pròpiament de meitats¹⁷(la qual cosa no significa que no existissin sinó que no es va observar, preguntar o recollir la seva presència), la mateixa divisió en seccions apunta cap a dues meitats exògames, la relacionada amb els tòtems "Anguiles" i la relacionada amb els tòtems "Falcons". Les normes que regien les

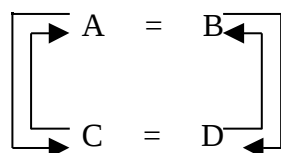
¹⁶ Consultar apartat 4.1

aliances matrimonials posaven de manifest el caràcter exgàmic de les meitats patrilineals.

Les regles matrimonials, estrictes però no forçoses, estaven vinculades al sistema de seccions de la següent manera:

Un home:	Es casa amb un dona:	I els fills són:
Jigungara	Gurguru	Gurgila
Gurguru	Jigungara	Garbawuru
Gurgila	Garbawuru	Jigungara
Garbawuru	Gurgila	Gurguru

(Si ho traslладem a la fórmula més simple, tal com apareix en el capítol 4 d'aquest treball, veurem que es reproduïx el mateix esquema. Aquí, A correspon a la secció Jigungara, B a Gurguru, C a Gurgila i D a Garbawuru.)

Pel que fa a normes matrimonials existia una prohibició establerta a casar-se entre cosins primers, ja fossin paral·lels o creuats. Els fills de la germana de la mare d'ego i els del germà del pare d'ego pertanyen a la mateixa secció i, per tant, no eren matrimoniables. En canvi els cosins creuats, els fills de la germana del pare d'ego i els del germà de la mare d'ego, es trobaven en la secció en què ego havia de trobar parella, per això aquests cosins estaven subjectes a tabús especials.

Els nens i nenes eren promesos quan eren petits i el matrimoni es produïa quan el noi havia passat la cerimònia d'iniciació i havien cicatritzat les incisions. No se celebrava cap cerimònia especial, simplement la nova parella quedava instaurada amb el trasllat de la noia al campament del noi.

Les normes d'evitació es basaven en el fet que cap home o dona no podia acostar-se o mirar directament un parent tabú, i encara menys parlar-hi directament. Calia utilitzar el llenguatge d'evitació sempre que s'estigués en presència d'un parent tabú o es pogués ser sentit per un d'aquests parents. La relació d'evitació era simètrica - si X era tabú per Y, Y ho era per a X.

Els parents tabús eren:

1. Parents afins, concretament el pare de la parella per a una dona i la mare de la parella per a un home i, per simetria, la parella dels fills pels pares de la parella.
2. Els cosins creuats de sexe oposat, és a dir, els fills de la germana del pare o del germà de la mare.

Aquesta segona categoria només inclou els parents que eren de la secció en la qual ego podia trobar parella però que calia evitar per considerar que es tractava de parents massa propers. Així, l'ús del *Jalnguy* o llengua d'evitació (*mother-in-law speech*), conjuntament amb el sistema de seccions, indicava amb prou precisió qui podia ser la parella sexual més adient.

El llenguatge s'utilitzava per remarcar els parents considerats tabús. En la llengua dyirbal existien dos llenguatges d'ús social: El *Jalnguy* i el *Gwal* o llengua diària, que s'utilitzava en totes les altres circumstàncies que no fos en presència d'un parent tabú. Tant l'un com l'altre tenen idèntica fonologia i gairebé la mateixa gramàtica, però el vocabulari és totalment diferent.

El llenguatge d'evitació es podia utilitzar també amb un parent afí del mateix sexe, o amb un cosí creuat del mateix sexe, però d'una manera opcional. Es podia donar

el cas d'una persona parlant Jalnguy i una altra contestant en Gwal i seguir una relació correcta. No es parlava Jalnguy en cap altra circumstància¹⁷.

Com en la majoria de grups aborígens, les criatures, sobretot els nens, tenien una vida força lliure i activa. Després de dependre de les atencions de la mare, a partir de més o menys 5 anys¹⁸, començaven a passar més temps amb altres nens de la seva edat, jugant, nedant i capbussant-se en els rierols, llençant pals i petites llances, imitant els adults, i caçant a vegades, abatent algún petit llangardaix o ocell. Els nens aprenien així, tot jugant, a aconseguir el seu propi aliment.

Les nenes estaven molt més temps a prop de les mares i les dones en general, aprenent i imitant les activitats pròpies de les dones. Això significa que molt abans de la pubertat ja es donava una separació de les activitats i responsabilitats segons el sexe.

El control social dels *elders*¹⁹. El consell o assemblea dels homes més ancians de la comunitat constitueix l'organ de més poder dins de cada grup. No existia cap terme especial per anomenar aquest consell però per consens comú s'acceptava que tots els homes grans prenen part en les deliberacions que afectaven el grup, les quals eren més o menys informals. L'edat no era l'única variable a tenir en compte per formar part dels *elders*, també es valoraven les qualitats lluitadores i sobretot la posició social, la qual era més elevada com més avançat era el procés d'iniciació. Les dones més grans sovint també jugaven un paper important en la presa de decisions.

Els principals afers de l'assemblea d'*elders* eren les qüestions relacionades amb conflictes i aliances amb altres tribus i interessos col·lectius de la tribu: és a dir, principalment els assumptes externs. Ells decidien quan, on i qui prenia part en la lluita. Sota cap circumstància no es podia lluitar dins dels campaments ni de dia ni de nit. Si algú volia lluitar contra algú, per qüestions personals, havien de fer-ho en un lloc apartat

¹⁷ Per a una extensa explicació del Jalnguy o llenguatge d'evitació Dyirbal, veure l'obra ja citada de R.M.W. Dixon, 1972.

¹⁸ Tindale, Norman B. Op.cit.

¹⁹ Roth, W.E. "North Queensland Ethnography: Bulletin no.8". November, 1905. Notes on Government, morals and crime. Department of Home Secretary. Birsbane, 1906.

del campament. Altres assumptes eren donar la benvinguda a visitants exteriors, decidir on traslladar el campament, prendre acords sobre intercanvi i bescanvi de béns i l'intercanvi de cançons i dances. Si algú s'ha comportat de manera inacceptable massa sovint, el consell dels *elders* intervenia i castigava al desagradable individu citant-lo al camp de lluita on rebia uns cops d'espasa mentre era subjectat per un parell d'homes. El consell també intervia en casos d'homicidi o de ferides greus entre membres de la pròpia tribu, homes o dones. La resolució de conflictes privats era un assumpte individual però com a resultat d'això, algú en sorita ferit greument, llavors esdevenia un tema tribal. S'iniciava una investigació per determinar la justificació de l'atac. L'ofensor havia de demostrar que estava en el seu dret per malferir a l'altra persona. Si els *elders* consideraven que s'havia excedit, llavors la persona havia de patir les mateixes ferides que havia sofert la seva víctima i era aquesta segona l'encarregada d'administrar el càstig. Si això no era possible -perquè la persona en qüestió estava molt malferida- llavors un parent seu seria el responsable de fer-ho. Si la víctima havia mort, l'agressor patia la mateixa pena, i havia de cavar primer la seva pròpia tomba i la de la persona a qui havia mort.

Els trencaments dels tabús sexuals també eren competència del consell d'*elders*. Per exemple, la norma general era que qualsevol contacte íntim entre membres de grups no exogàmics era una ofensa que es castigava amb la mort. O, si un home raptava una jove en contra del consentiment dels seus pares era castigat per la resta d'homes de la tribu els quals li tiraven les seves llances fins a matar-lo. Generalment aquest era un acte públic.

El càstig més practicat entre la gent de la selva era atravesar la cuixa del culpable amb una llança.

Poques vegades es considerava punible el robatori d'efectes personals. Es considerava que era responsabilitat de cadascú fer-se càrrec dels seus objectes i evitar ser robat o enganyat. Sobretot si el 'lladre' no era descobert, el ridícul queia sobre qui havia estat robat. De totes maneres poques oportunitats de robatori podien donar-se en

una societat en què existien pocs efectes personals i a més eren de fàcil reconeixement - cada objecte presentava les diferències característiques de les eines fetes a mà i, a més, la gent acostumava a marcar els objectes personals. Sí que era més fàcil però, amb els béns que s'havien aconseguit per intercanvi o per bescanvi, els quals provenien d'altres àrees i no tenien encara marques personals.

El concepte de possessió dels Aborígens es basava (i segueix basant-se) en el dret a posseir, és a dir, un objecte pertany a una persona per dret, tot i que pugui ser bescanviat per un altre objecte o per un servei o un favor, difícilment serà donat espontàniament. Quan s'arribava al campament amb menjar, els parents rebien la part a què tenien dret, fins i tot abans que la carn fos tallada i distribuïda, alguna part de l'animal pertanyia d'entrada al parent corresponent.

Pocs homes arribaven a l'estatus de *gubi* -home savi o metge. Els *gubi* disposaven del coneixement total del territori, els recursos, els customs i les creences de la tribu. Això els permetia curar malalties (succionant petites pedres de quars del cos de la persona malalta) i controlar el món dels esperits. En aquesta àrea suar per les aixelles es considera que té propietats curatives. Un prerrequisit necessari per ser un *gubi* és haver begut sang humana. Aquest savi i medicinaire, que practicava una magia positiva, també tenia la capacitat de fer ploure.

Les relacions entre els diferents grups tribals que normalment vivien dispersos es realitzaven ocasionalment en reunions que s'anomenaven *buya* en dyirbal i es coneixen com 'corroborres'²⁰ arreu d'Austràlia. Aquestes reunions aplegaven les diferents tribus i reforçaven els lligams comuns. Se celebraven en clarianes circulars al mig del bosc i tenien un gran valor social per intercanvis comercials i d'informació i xafarderies, així com per celebrar rituals on es cantava i ballava. Probablement també s'aprofitava l'ocasió per acordar intercanvis matrimonials²¹.

²⁰ Recordem que es tracta de celebracions rituals en les quals els balls i les cançons prenen protagonisme.

²¹ No he trobat informació d'acords matrimonials més enllà dels grups dyirbals, com podria esperar-se d'aquestes reunions i del fet (Dixon, 1989) que alguns noms de meitats i seccions siguin compartits amb tribus veïnes de parla no dyirbal.

Un dels esdeveniments més especials i esperats per la gent de qualsevol campament era quan els *elders* enviaven pals-missatgers invitant els grups veïns a una trobada cerimonial de tribus. Aquests pals, de branques decorades, tenien unes marques que senyalaven no sols quan tindria lloc la reunió, sinó també els grups que s'esperava que hi assistirien.

Generalment se celebraven unes cinc trobades al llarg de l'any i s'hi podien aplegar grups que provenien de les zones més properes (les sis tribus que compartien la llengua dyirbal) fins a grups més allunyats, però que també formaven part de la cultura de boscos tropicals del nord-est de Queensland.

Un dels homes ancians del grup anfitrió actuava com a mestre de cerimònies. Aquestes trobades servien d'espai on es resolien conflictes. Els individus que tenien alguna disputa pendent s'enfrontaven en duels cos a cos amb l'espasa i l'escut. També era aquesta una ocasió per demostrar les habilitats de lluita i aconseguir prestigi. Els guerrers anaven amb tot el cos, menys els cabells, decorat d'ocre groc (es considerava que era el color que inspirava més por). Els escuts també estaven pintats amb ocre vermell i groc, i amb guix blanc, dibuixant dissenys que pertanyien als propietaris dels escuts i no es podien imitar ni copiar sense permís seu.

Les dones també participaven activament en aquestes lluites -sobretot les més ancianes i les esposes dels qui lluitaven- i disposaven, a més, dels seus propis 'pals de lluita' (*nyalmu*). Carl Lumholtz (1889) ofereix una interessant descripció respecte d'aquest tema:

"They (old women) stand behind the combatants with the same kind of sticks as those used for digging up roots. They hold the stick with both hands, beat the ground hard with it, and jump up and down in a state of wild excitement. They cry to the men, egging and urging them on, four or five frequently surrounding one man, acting as if perfectly mad. The men become more and more excited... If one of the men is conquered, the old women gather around him and protect him with their sticks, perrying

the sword blows of his opponent, constantly shouting, "do not kill him, do not kill him! [...]
[...] The women gather up the weapons, and when a warrior has to engage in several duels, his wives continually supply him with weapons..."²²

Al capvespre, totes les hostilitats s'aturaven i començava el moment de les cançons i les dances. Els ballarins, amb el cos pintat de diversos colors, el cabell fixat amb cera i també decorat amb plomes de cacatua, ballaven encerclats per la gent i seguint el ritme que el públic interpretava colpejant les mans, pals o *boomerangs*. Generalment hi havia un sol cantant o un sol grup de cantants, alguns d'ells també acompanyen el ritme donant cops amb els pals entre sí o amb els *boomerangs* o amb els propulsors. Les dones que no estan ocupades amb les criatures més menudes, també acompanyaven les cançons amb les mans o donant cops de ma a les cuixes.

Després, es procedia a l'intercanvi formal de béns. Per exemple, la gent girramay bescanviava els seus cistells per ornaments de petxines²³.

Els principals articles manufacturats que es destinaven a l'intercanvi i al bescanvi eren cistells de fibra de canya, propulsor, pals de lluita, escuts i espases, i ocre vermell. Aquests objectes eren bescanviats per llances fetes d'altres fustes que no fossin les pròpies de la regió, ornaments de petxines, ocre groc i també escuts i espases. Algunes destrals de pedra provenien també de l'intercanvi amb tribus veïnes de l'oest. No hi havia persones especialitzades en les relacions comercials, qualsevol persona podia establir una relació d'intercanvi i cadascú actuava pel seu compte, no existia cap restricció sobre amb qui es podia o no mantenir una relació comercial.

²² Lumholtz, Carl. 1889. *Among Cannibals. An account of four years' travels in Australia and of camp life with the Aborigines of Queensland*. London: John Murray.

²³ Carl Lumholtz va presenciar algun d'aquests *corroborees* el 1882 a la zona del riu Herbert i ho explica àmpliament en el seu llibre *Among Cannibals*, op.cit. N.B. Tindale reproduceix la informació de Lumholtz en les seves notes de treball de camp, però ell no va ser testimoni directe de cap reunió d'aquest estil, tot i que en l'època que ell va investigar, en aquesta àrea encara se'n celebraven. L'any 1938 però, les coses ja havien canviat molt en l'estil de vida dels Aborígens de la selva.

Entre els Aborígens d'aquesta zona existien noms col·lectius pels béns que entraven a la comunitat segons la direcció²⁴:

- *Irakanji* (el nom d'un tipus de cistell) significa els objectes que provenen del nord i de l'oest
- *Kun yin* (un tipus de collaret de petxines) inclou tots els béns que provenen del sud²⁵.

Les lluïtes rituals per a la resolució de conflictes també tenien lloc durant les *buya*. Els homes portaven grans espases i escuts de fusta (*bigin*) i decorats. Els escuts es tallaven d'una sola peça de les arrels que fan de contraforts de les grans figueres natives. La fusta de la figuera australiana és prou lleugera per aguantar i prou resistent per al combat. La decoració dels escuts es feia amb pigments d'ocre principalment i pinzells fets de tija de canya. Cada grup tribal tenia els seus propis dibuixos.

Les espases, de dimensions considerables -la llargada era fins a la mida de les espatlles- eren considerades possessions molt valuoses per als homes. A diferència dels escuts que eren de fusta tova, les espases es construïen de fusta dura i resistent i pesaven més que l'escut.

CREENCES. Mites, tòtems i cerimònies d'iniciació

La mitologia dyirbal explica les formacions geològiques, l'origen del foc i de l'aigua²⁶, dels animals i dels humans, a partir de l'acció d'éssers creadors o esperits amb capacitat per transformar-se en humans, animals o elements de la naturalesa. Tot això

²⁴ Roth, W.E. "North Queensland Ethnography: Bulletin no.14". November, 1910. Transport and Trade. Brisbane: Department of Home Secretary.

²⁵ No hi havia cap nom especial per a la direcció de l'est perquè l'àrea Dyirbal delimita a l'est amb el mar de Corall i amb l'oceà pacífic i les poques illes habitades d'aquesta zona estaven ocupades per gent Dyirbal.

²⁶ Vegeu annexos. Mites de l'origen del foc (*fire story*) i de l'aigua (*water story*).

va passar en un temps remot, anomenat *Jujaba*²⁷, en el principi dels temps. Aquests fets creadors es reproduïen en els *corroborees* o *buya* en dyirbal.

Alguns dels mites dyirbal proporcionen una explicació força acurada de fets que van passar fa molt de temps i que les dades arqueològiques han confirmat més endavant. Per exemple, un mite Ngadyan explica l'origen de tres llacs volcànics situats a la zona d'Atherton - el llac Yidyam (Eacham, en anglès), el llac Barany (Barrine, en anglès) i Ngimun (Euramoo, en anglès). Diu la història que dos homes acabats de passar els ritus d'iniciació van trencar un tabú important, motiu pel qual va esclatar la ira de la serp arc iris (l'esperit o ser creador més poderós d'aquesta zona així com de gran part d'Austràlia). Llavors el terra va començar a rugir com un gran tro; el vent, a bufar com si es tractés d'un cicló, mentre al cel hi va aparèixer un enorme núvol vermell com no s'havia vist mai abans. La gent va intentar fugir, corrent d'un lloc a l'altre, però no van poder evitar ser engolits per una grandiosa esquerda que s'havia obert a la terra.

Aquesta plausible descripció d'una erupció volcànica concorda amb informació arqueològica sobre sediments orgànics que daten la formació d'aquests llacs fa uns 10.000 anys²⁸. Data que també coincideix amb la primera ocupació d'humans en aquesta àrea.

Un altre exemple és el mite de Girrugar²⁹, el llegendari ser creador que va venir del sud, donant nom a cada muntanya, llac i illa de la zona dyirbal, travessant d'illa en illa (de Palm Island a Hinchinbrook) sense cap problema. I, de fet, la informació geogràfica disponible evidencia que el nivell del mar era, al final de l'última glaciació, fa entre vuit i deu mil anys, més baix, la qual cosa hauria fet possible que existissin ponts terrestres entre les illes del mar del Corall.

Alguns esperits eren utilitzats com a reguladors socials, per exemple, per espantar la canalla de manera que no abandonessis el campament a la nit sols o per

²⁷ És l'època d'ensomni, *dreaming* o època de creació.

²⁸ Dixon, R.M.W op.cit. p. 29

²⁹ Veure annex. Mite de Girroo Gurrll. *The first surveyor*. Pàg.30

evitar que es banyessin en basses perilloses. El *gubi* és qui controlava i mantenia aquestes creences.

La serpentina irisada, el ser més poderós i guardiana dels pous, basses i llacs més profunds, no es deixa veure massa sovint, només a la tarda quan la llum del sol il·lumina les cascades es pot veure la bellesa dels seus colors. La seva força és tan gran que pot endur-se qualsevol persona o grup de persones que hi siguin a prop. Per això hi ha hagut gent que s'ha ofegat en llocs considerats especials i per això la gent ha de tenir cura de segons quines basses i llacs.

El totemisme, practicat arreu d'Austràlia, constitueix un sistema de pràctiques, sentiments i creences que vincula de manera intrínseca la vida cultural amb l'entorn físic. El sistema totèmic esdevé així un esquema cosmològic que interrelaciona diferents elements de l'univers dels Aborígens: entorn, persones i grups, pràctiques rituals, i ideologia queden absolutament integrats en un tot, de manera que és molt difícil, si no impossible, canviar només una part d'aquest univers sense alterar tota la resta.

L'organització totèmica de l'àrea Dyirbal es relacionava principalment amb les meitats exgàmiques patrilineals i la propietat del territori. És a dir, qualsevol persona estava vinculada a un tòtem que compartia amb els membres del mateix grup de filiació per via paterna, per la qual s'heretava també, la pertinença a un lloc concret. La propietat d'un territori estava relacionada, no sols amb els recursos naturals d'aquest espai, sinó també amb els recursos totèmics, per això, el propietari (o propietaris) eren responsables de les cerimònies associades al tòtem i al lloc. Calia doncs, cuidar aquest terreny i la millor manera de fer-ho era celebrant-hi rituals específics en els quals es representaven activitats dels ancestres creadors. A més d'estar associat amb un lloc concret, aquest tipus de totemisme estava associat amb mites, rituals i noms personals i de grup.

El tòtemisme es posava de manifest, a més, en els rituals i tabús de dol. Quan una persona moria, alguns dels seus parents havien d'evitar, durant un temps, menjar de l'animal o planta que donava nom al tòtem d'aquest parent; i també havien d'evitar el lloc del qual el difunt era propietari i tenia la custòdia. El tabú incloïa la substitució del nom del tòtem del difunt per un terme especial durant el dol³⁰.

La informació que va recullir per Sharp (1943, p.71) mostra tres varietats de rituals totèmics practicats a la zona selvàtica del nord-est de Queensland. Els primers, els anomena 'Ritus de control totèmic' i tenen a veure amb la mateixa regulació dels tòtems. El seu increment, restricció i control, en funció dels centres espirituals que van establir els sers creadors, pot beneficiar o perjudicar tota la comunitat. Un segon grup el constitueix els 'Ritus commemoratius', en els quals a partir de la representació de l'activitat ancestral dels tòtems, es recrea l'atmosfera sagrada de l'època de creació. Aquests rituals es basen en la creença que la vida diària és només un mirall de l'estil de vida dels sers creadors ancestrals (i en aquest sentit les cerimònies d'iniciació també s'expliquen com a fets dels sers creadors). I finalment, els 'Ritus de dol', els quals emfatitzen la vinculació totèmica entre el difunt i la resta de parents i membres del grup totèmic. Aquests ritus es relacionen amb la creença que l'esperit del mort retornarà al lloc (sagrat) on pertanyia el difunt.

No hi ha massa estudis sobre qüestions totèmiques al nord-est de Queensland i els pocs que hi ha (Sharp, R.L. 1943), afirmen que no s'han recollit evidències de l'existència de tòtemisme de secció o subsecció tal com apareix en altres zones d'Austràlia. Per a aquest autor, doncs, els grups totèmics constituïen principalment associacions cerimonials però, la informació aportada per R.W. Dixon (1972) assenyalava clarament que les aliances matrimonials es realitzaven entre grups exogàmics -seccions- cada un dels quals relacionat amb un nom totèmic diferent i associat a l'"Anguila" o al "Falcó".

³⁰ Sharp, R.L. 1943 "Notes on North East Totemism" A: *Studies in the Anthropology of Oceania and Asia*. in Coon, C.S: & Andrews, J.M (eds.). Harvard University. Vol. XX. Pàgs. 66-71.

La gent que pertanyia a un cert tòtem havia de practicar rituals especials als llocs que estaven associats amb aquest tòtem, d'aquesta manera s'assegurava la continuació de l'espècie que es representava.

Alguns aliments eren considerats tabú i, per tant, prohibits als joves i a les persones no iniciades. Als joves els afectava sobretot la prohibició de menjar certs animals que es podien trobar prop dels campaments. Aquesta norma, sembla que assegurava a la gent gran, la que tenia més dificultats per desplaçar-se, a tenir sempre recursos alimentaris a prop.

Existien cerimònies d'iniciació³¹ només per als nois a tot arreu del nord-est de Queensland, així com una àmplia varietat de costums pel que fa al vestiment, l'ornamentació, el lloc especial per al ritual, la restricció d'aliments, el canvi de noms, etc. per assenyalar en tots els casos el pas d'un estat social a un altre. En el cas de la zona Dyirbal, sembla ser que l'objectiu principal d'aquesta cerimònia era efectuar unes cicatrius en paral·lel a la panxa del novici, senyal inequívoca de maduresa social. Cap dona ni cap noi que no hagi estat iniciat podien ser presents en aquest ritual. Diversos joves podien ser iniciats al mateix temps, fins a un màxim de cinc o sis. Els novicis eren informats només una setmana abans, igual que les dones, les quals s'haurien d'ocupar de preparar menjar suficient per a tots els presents mentre durés la cerimònia -l'aliment essencial eren unes nous concretes (*bara nuts*). Els nois tenien al voltant de 17 o 18 anys, més o menys l'edat en que es considerava que estaven a punt per ser iniciats. La cerimònia durava quatre o cinc dies i no tenia lloc en cap moment especial de l'any; generalment se celebrava a la ribera d'un riu, però no necessàriament havia de ser sempre el mateix. Tampoc no hi havia vestits ni ornaments especials per a l'ocasió, ni per als adults ni per als joves. Tampoc es donava cap canvi de nom al novici ni se li transmetia cap coneixement especial. Tots els que havien passat per aquesta cerimònia aconseguien la mateixa posició social, en el sentit que tan aviat com les ferides cicatritzaven, eren considerats 'homes' i a partir de llavors es podien casar.

³¹ Roth, W.E. "North Queensland Ethnography: Bulletin no. 12". 1909. On certain Initiation Ceremonies.

Després d'haver realitzat les incisions i d'haver ingerit les nous, els nois estaven uns quants dies en unes cabanes reservades per a ells. Durant aquests dies s'alimentaven bàsicament de nous i només podien parlar amb els homes que els hi portaven les nous que havien preparat les dones. Només podien voltar prop d'aquesta cabana i havien de portar posada una manta d'escorça per si alguna dona els pogués veure de lluny. Al cap d'uns tres dies, portaven els novicis a un lloc apartat i lluny del campament, se'ls distreia i quan menys s'ho esperaven un home els hi saltava al damunt per espantar-los. Aquest duia unes quantes anguiles cuites, el greix de les quals s'estenia damunt les panxes dels nois i després es menjaven el peix. Els nois continuaven un parell de dies més la seva reclusió, durant els quals es repetia l'escena de les anguiles, però amb unes arrels especials. Cinc o sis dies després de l'inici de la cerimònia, les cicatrius començaven a guarir-se i els nois ja podien començar a ser vistos pels seus companys i per la resta de gent. Un parell de setmanes més tard, amb les cicatrius totalment tancades, els novicis es reincorporaven al campament.

Durant tot el procés, els novicis només podien menjar les nous, anguiles i arrels que els hi proporcionaven, la resta d'aliments eren tabú per a ells. La restricció s'acabava quan tornaven al campament del grup, ja convertits en 'homes'.

Quan un noi neixia se li donava un nom secret que no es podia dir fins que fos iniciat. Aquest nom representava el vincle del novici amb el seu tòtem, el seu *dreaming*. Aquest nom fa referència, a més, al ganivet que s'utilitzava en aquesta cerimònia i a la pedra de la qual s'extrau el ganivet.

UN ECOSISTEMA IMMENSAMENT RIC

Els boscos tropicals del nord-est de Queensland constituïen un dels ecosistemes més diversos de tot Austràlia, tot i que no presentaven la mateixa complexitat que els boscos tropicals del sud-est asiàtic, a causa de l'existència d'una estació seca més pronunciada, en el cas australià, la qual dura gairebé set mesos (des del mes de maig al

desembre). En general, a la zona boscosa tropical de Queensland, l'estació humida (de gener a març) era un període eixut per als animals -i per als humans-, mentre que l'última etapa de l'estació seca i l'inici de la humida, era el temps en què hi havia més abundància de plantes i animals comestibles.

El clima tropical es presenta en aquesta àrea d'una manera marcadament estacional. Les temperatures es mantenen al voltant dels 30°C tot l'any, durant el dia i disminueixen als vespres, les màximes poden arribar a 37°C. La mitjana d'índex de pluja anual està per sobre de 2.000 mm (i arriba a 4.000 mm en algunes zones de la costa), constituint la més alta de tot el continent australià. La quantitat de pluja més important cau entre gener i abril, època també dels grans ciclons tropicals que assolen aquestes costes anualment.

La diversitat de la flora en l'entorn selvàtic és molt alta, es calcula que hi havia 514 espècies d'arbres en els boscos d'aquesta àrea. Igual succeïa amb la fauna: 80 espècies d'ocells, 35 de serps i llangardaixos i 26 de mamífers³². Malgrat la gran diversitat d'aus, només tres espècies, totes elles terrestres -el *casowary* (*Casuarius casuarius*) la variant d'estruc de les zones selvàtiques, el *srcub fowl* (*Megapodius freycinet*) i el *scrub o brush turkey* (*Alectura lathami*) espècies tropicals de gallina i gall d'indi- eren aprofitades com a aliment pels Aborígens, i eren més valorades pels seus ous que no pas per la seva carn. Llangardaixos i serps, particularment guanes (*Varanus spp.*) i serps pitons, formaven part de la dieta, igual que una àmplia varietat de peixos. Els mamífers constituïen una part considerable de les provisions. Hi havia 4 espècies de rata i 22 de marsupials: 10 de opossums, 5 de cangurs i uallabies, 2 *bandicoots* (semblant a un esquirol), 4 ratolins i 1 petit gat-tigre.³³ La majoria d'aquests animals eren de costums nocturns i arboris, per això era important i valorat entre els Aborígens ser prou hàbil per grimpar als arbres i caçar-los.

³² Harris, D.R. 1978. "Adaptation to a tropical rain-forest environment: Aboriginal subsistence in northeastern Queensland". A: *Human behaviour and adaptation*. N. Blurton Jones and V. Reynolds eds. London: Tylor and Francis Ltd. Pg. 118.

³³ Harris, D.R. op.cit. pg. 119.

La costa i les riberes proporcionaven, a més, una gran varietat de recursos. La pesca i tota la tecnologia que hi està associada (canoes, xarxes, hams i arpons) era també una activitat important, sobre tot la caça del *dugong* (semblant a un lleó marí), de tortugues, i d'anguiles. A més d'una àmplia gamma de moluscs, marisc i peixos.

El ric i humit entorn de la selva proveïa als dyirbal de tota mena d'aliments diferents. La gran majoria d'arbres i plantes oferien fruits que es convertien en comestibles després de complexos tractaments, els quals sovint implicaven diversos dies. A més dels habituals mètodes de caça com l'ús de llances i les xarxes, els dyirbal van crear altres enginyosos mètodes. Les guanes i cocodrils eren atrapats amb paranys de cordes i cordills que posaven als rius i rierols. Pals punxaguts i *boomerangs* creuats es llençaven directaments cap a les branques més altes dels arbres. La part més alta de la capçada de la selva era el centre de gran part de la vida animal i vegetal. Entre els dyirbal era de vital importància l'habilitat d'enfilarse el més amunt possible als arbres per accedir als aliments que no es trobaven a terra: mel, opòssums, cangurs arboris, nius d'ocells i fruits.

Altres animals com els coloms de Torres Strait o els ratpenats voladors eren atrapats pels homes, els quals amagats entre el fullatge, aprofitaven el vol nocturn d'aquests animals per caçar-los.

Uallabies, opossums, guanes i anguiles es cuinaven a la parrilla, construïda amb branques verdes sobre el foc i es cobrien amb escorça. Serps, equidnes (una espècie de porc espí que pon ous i és mamífer alhora) i els *cassowaries* es cuinaven en forns aromatitzats amb arrels de gengibre o fulles de palmera (més endavant s'explica les particularitats de la cuina aborigen de la selva).

Els ous de *scrub-hen* i de *brush-turkey*- una espècie de gallina i de gall d'indi furgadors que acostumen a dipositar els ous sota una gran pila de fullaraca i terra que construeixen ells mateixos-, eren desenterrats de la fullaraca i fregits en la seva pròpia

closca. *Jambun* -un tipus de cuc- s'agafaven de les arrels on acostumen a viure i es menjaven directament crus o rostits al foc.

També es consumia carn humana. No hi ha cap informació que es matés gent amb l'objectiu de menjar-se'n la carn, però qualsevol persona que hagués, persistentment, trencat algun tabú social seria probablement mort pels més ancians de la tribu i la seva carn i sang repartida entre els diferents membres del grup.

UNA CULTURA MATERIAL ADAPTADA A LA SELVA

La gent de la selva presenta una cultura material diferenciada de la resta de pobles aborígens d'altres àrees d'Austràlia. Les cabanes impermeables que s'utilitzaven principalment durant l'època de pluges en són un clar exemple; com també ho és, el fet d'utilitzar algun tipus de roba feta d'escorça d'arbre, sobretot de les enormes figueres tropicals (*Ficus pleurocarpa*), com mantes o contenidors per portar aigua o mel. Altres elements són els cistells fets d'un tipus de canya (*Calamus australis*) per transportar fruits o altres aliments, les grans espases de fusta i els escuts, construïts també a partir dels contraforts de les figueres; i per sobre de tot, dos tipus de pedra utilitzades com trencaclosques, especialment les de les nous grogues i negres (*Beilschmiedia bancroftii* i *Endiandra palmestonii*).

El foc constitueix un dels signes més evidents de l'adaptació i interrelació amb l'entorn. La pràctica de cremar bardisses, brossa i parcel·les de *cycads* (*Cycas media*, *macrozamia*) afavoria l'increment de producció del sotabosc. Les llavors de *cycads* constituïen una part important de l'aliment estable i amb la crema s'aconseguia facilitar la recol·lecció de llavors i l'estimulació de la seva reproducció³⁴. A més, el foc permetia netejar les clarianes on s'instal·laven els campaments, i mantenir-los nets de puces i paparres. També facilitava la caça de llangardaixos, serps i altres petits animals que sortien foragitats amb el foc. D'aquesta manera, l'acció humana va anar creant i

mantenint passadissos d'herba enmig de la selva, que eren una clara mostra del seu estil de vida i ajudaven, a més, a prevenir focs incontrolats.

Totes les parts de la canya tropical (*Calamis australis*) o *bugul* en dyirbal,³⁵ eren aprofitades i constituïen un dels principals recursos que oferia l'entorn als Aborígens. S'utilitzava per beure la humitat de les seves fulles en èpoques de sequera, les baies es menjaven crues o cuinades a la cendra i convertides en pols, permetien alleujar el mal de queixal o d'estòmac. Les espines s'empraven com a hams per pescar i per extreure els preuats cucs que s'amagaven a l'escorça d'algunes falgueres i altres arbres. Les fines però resistents branques permetien explorar l'interior de troncs per veure si hi havia algun animal amagat o simplement per prendre cera d'abella; també per construir l'estructura de les *mijas* o cabanes; per fer trampes i caçar *brush turkeys*; per ajuntar els mànecs de fusta de les destrals de pedra. Les canyes més primetes i petites es desfilaven per fer corda per als cistells; per fer pincells per decorar els escuts i per fabricar pinces que permetessin treure el menjar de les brases calentes sense cremar-se.

Un altre element important era l'escorça dels arbres. Alguns dels usos més generalitzats eren: productes medicinals per a ells mateixos (per als encostipats, per exemple, o per guarir ferides) i altres, de verinosos per pescar; fibra per fer xarxes i bosses; material per cobrir els aixoplucs esporàdics que utilitzaven quan es movien d'un lloc a un altre sovint; per fer mantes i contenidors per portar menjar, pertinences o fins i tot per carretejar les criatures quan eren molt petites; per construir canoes i fer torxes de manera que poguessin pescar i caçar de nit. També s'acostumava a posar escorça per cobrir la carn quan es cuinava al forn. L'escorça s'escalfava al foc viu perquè fos més fàcil donar-li la forma desitjada.

L'ús de la pedra era un altre dels elements imprescindibles a la selva. Amb pedres es feia una espècie de preses als rius per facilitar la pesca. També amb pedres

³⁴ Lourandos, H. 1997. *Continent of Hunter-gatherers. New perspectives in Australian prehistory*. Cambridge: Cambridge University press. Pàg. 48.

³⁵ Actualment, aquesta canya es coneix popularment com *wait-a-while* o *lawyer cane*, per què una vegada quedés atrapat en les seves espines, cal paciència i temps per defer-se'n; de la mateixa manera que és difícil (i cal la mateixa paciència i temps) per entendre els arguments legals dels advocats.

calentes es coïen la majoria d'aliments en els forns a terra. Els ganivets i les destrals s'aconseguien a partir dels resquills de pedres resistents com el basalt (existien diferents tipus i mides de destrals segons quin flos el seu ús: tallar arbres, tallar contraforts per fer escuts, tallar escorça dels arbres, etc.); així com les puntes de les llances (les quals s'enganxaven als pals amb reïna d'arbre). Un dels usos més especials de pedres era el ganivet que s'utilitzava en les cerimònies d'iniciació, per fer les incisions al pit i l'estomac als novicis³⁶. Pedres planes i dures per molinar les llavors i fer farines i pedres per esmolar els estris més punxaguts eren altres dels usos; així com pedres per trencar les closques de baies i fruits secs. Algunes pedres es considerava que tenien certes propietats màgiques i es portaven a sobre per tenir bona sort. El *gubi* o savi utilitzava certes pedres en les seves activitats, com per exemple, per fer ploure. Es considerava que el cristall tenia poders especials i que s'utilitzava en fetilleria per matar a algú. En aquests casos, es creia que els trossos de cristall entraven màgicament dins el cos de la víctima i només un *gubi*" els hi podia extraure. Aquests cristalls s'associaven a la serp irisada, l'ésser ser més poderós dels existents.

Tot i que qualsevol persona coneixia perfectament el territori pel qual es bellugava habitualment, les condicions de l'entorn selvàtic feien que els estrets i boscosos camins canviessin sovint d'aspecte. Existien maneres d'assenyalar el camí a seguir durant el trasllat d'un campament a un altre o durant els viatges comercials. Per indicar la ruta seguida per algú als qui venien al darrere, es feien senyals, la més comuna de les quals es feia amb el dit gros del peu, deixant una petjada a la sorra per indicar que el nou campament era a prop. A vegades també s'hi afegia un petit pal i algun tros d'escorça en la direcció correcta. Quan hi havia encreuaments es deixaven branques a terra senyalant cap on calia seguir. Si no hi havia branques es posava herba lligada en el camí que no s'havia de prendre. Sovint però, si el terreny ho permetia, n'hi havia prou amb les pròpies petjades del qui anava al davant.

De totes maneres, la proximitat d'un campament era fàcilment detectable pel fum i el foc de les fogueres. No hi ha informació fiable que permeti afirmar que existia

³⁶ El nom en dyirbal d'aquest ganivet tenia a veure amb el nom secret que se'ls hi donava a tots els nois al

alguna cosa semblant als senyals de fum com a sistema de comunicació, més enllà d'evidenciar la presència humana.

EL CICLE DE SUBSISTÈNCIA

El cicle anual d'activitats econòmiques implicava que els grups (bandes, famílies o tota la tribu) s'apleguessin o es dispersessin seguint el cicle reproductiu estacional dels recursos de l'àrea tropical. La mobilitat, maximitzada durant l'estació seca i minimitzada en l'època humida, constituïa la part integral del model d'adaptació a l'entorn. Existia, no obstant això, un sedentarisme parcial, en el sentit que s'habitaven campaments més o menys permanents durant una època³⁷.

La banda era la unitat socio-econòmica bàsica, constituïda per una mitjana de 45 persones dividides entre 7 o 8 famílies, cada una de les quals podia estar composta per 6 o 7 persones³⁸. Tot i que la banda exercia drets consuetudinaris sobre l'ús dels recursos del territori que li era propi (el seu *country*), no sempre actuava com una unitat en qüestions de procurar-se aliments. Una part del temps, els grups familiars sortien a recol·lectar pel seu compte, i en altres moments, les bandes s'aplegaven per acampar o per trobar-se amb altres bandes a escala tribal.

Existia una divisió sexual de les tasques de subsistència a partir de la qual, les dones s'ocupaven de carregar els estris familiars, construir les cabanes, procurar i processar els aliments i cuidar-se dels fills petits. Els homes s'encarregaven principalment de la caça i la pesca i de preparar les trobades amb altres grups quan tenien lloc les lluites i els festivals de cançons i dances.

neixer i que només coneixerien una vegada haguessin estat iniciats.

³⁷ La informació que ve a continuació ha estat extreta de Harris, D. R. Op.cit. pp. 128-130 i de Toohey, E. 1994. *Kie Daudai. Notes and sketches from Cape York*. Pàgs. 234-235.

³⁸ C. Lumholtz, qui va viatjar per aquesta àrea cap el 1889 estima que les bandes -ell les anomena "family tribes"- estaven constituïdes per 20 o 25 individus, i que hi haurien entre 8 i 12 d'aquests grups familiars en cada tribu. Aquestes serien unes dades molt per sota de les que s'exposen a la taula.2. Sembla ser que Lumholtz va tenir contacte només amb grups d'una petita part de l'extensa zona Dyirbal i en va extrapol·lar les quantitats.

Si intentèssim reproduir la seqüència de les activitats de subsistència d'una banda de la selva tropical australiana al llarg de l'any, ens trobaríem que durant la relativament fresca i seca estació d'hivern (de juny a setembre), era quan la gent es bellugava, més que no pas a l'estiu o època de pluges. En l'estació seca els homes efectuaven les seves incursions de caça cap a hàbitats més oberts dels marges del bosc selvàtic; pescaven en els llacs i rius, utilitzant la tècnica d'aprofitar els petits rabeigs d'aigua mansa propis d'aquesta època, per submergir plantes tòxiques i aconseguir així atordir els peixos, els quals amb la manca d'oxígen suraven a la superfície i eren preses fàcils; caçaven guanès i buscaven ous de *cassowari*; i també s'enfilaven fins a la capçada dels arbres per atrapar els petits marsupials, aus i serps que hi acostumen a viure. Les dones ocupaven la major part del temps desenterrant tubercles i buscant insectes i altres petits animals que sovint s'amaguen sota terra. Alguns dels grups de l'interior aprofitaven aquesta època per visitar la costa, mentre altres preferien moure's dins de l'altiplà i les muntanyes. En general, l'estació seca era un temps de dispersió i relatiu aïllament social.

Cap a finals de l'estació seca i al començament de la humida (entre octubre i desembre) la producció d'aliments silvestres arribava al seu màxim esplendor. Aquest és el temps en què la majoria d'arbres tropicals donen fruits. Durant aquesta època, les bandes es reunien i celebraven *corroborees* de lluita, així com els esperats festivals de cançons i dances.

A l'inici de l'època humida (finals de desembre i principis de gener) és quan es construïen els campaments permanents, o millor, es reconstruïen les cabanes dels campaments que s'havien ocupat l'any anterior. Aquí s'hi estarien fins al final de les pluges. Un requeriment imprescindible per a la localització d'aquests campaments era que hi hagués aigua a prop: algun riu o rierol ple d'anguiles, llagostins i altres peixos. Durant aquest temps consumirien també les nous i ametlles que s'haurien recollit abans. Les pedres de les riberes oferien a més, l'avantatge de proporcionar material per fabricar les destrals i pedres per moldre necessàries per a la subsistència.

L'estació humida era també l'època de fabricació les xarxes. N'hi havia de diversos tipus, les principals eren per caçar uallabies i *scrub turkeys* i xarxes en forma de papallona fetes de canya per capturar peixos. La corda per fer les xarxes s'extreia de tires d'escorça de figuera, la qual es mastegava fins a quedar ben tova i després se li donava torsió enrotllant-la amb la palma de la mà, amb un moviment constant i repetit fins a aconseguir la corda. Aquest era un procés lent i tediós que requeria de tota la paciència del constructor de corda. Aquesta tasca corresponia fer-la essencialment als més ancians.

El final d'aquesta etapa era un temps d'abundància, quan la vida social s'intensificava i les bandes s'aplegaven pels grans *corroborees* i festivals de dansa que duraven més que els que se celebraven en altres moments de l'any.

A mesura que l'estació humida avançava, disminuïa l'activitat social. L'última part d'aquesta estació (febrer i març) era la més magra pel que fa a aliments -tot i que no es pot dir que hi hagués cap període en què hi hagués escassetat. Les bandes seguien vivint en els campaments estables, pescant, caçant i acabant-se els aliments recol·lectats i guardats. Quan les pluges començaven a minvar (abril i maig), les bandes, i els grups familiars, esdevenien un altre cop més mòbils. I, amb l'arribada de l'estació seca, un altre cicle anual de subsistència i vida social començava.

LA VIDA ALS CAMPAMENTS

La gent es movia de campament amb certa freqüència en l'estació seca, construint petites cabanes just per donar aixopluc a la nit. Però durant les fortes pluges de l'època humida, es bellugaven cap a campaments més permanents amb grans *mijas* (cabanes).

Els campaments estaven situats sovint a prop de zones riques amb aigua i en clarianes de la selva. Les cabanes acostumaven a durar més d'una estació. Tant els

homes com les dones col·laboraven en la construcció de la *mija*, tot i que eren les dones les encarregades d'aplegar les fulles i branques necessàries que recollien al bosc.

Les cabanes tant podien ser rodones com ovalades i la mida depenia de les necessitats de cada família. Primer es muntava el marc amb les branques més resistents i després es cobria tot amb les fulles amples de la palmera (*jangurru*), les quals es podien anar renovant a mesura que s'assecaven. També s'utilitzava gespa (*yidir*), escorça (*balgan*), i fulles de canya (*gambay*). Es posaven vàries capes de gruix de tot aquest material per impermeabilitzar les cabanes, amb la qual cosa s'acabava construint habitatges perfectament adaptats a les fortes pluges tropicals.

El terra de la cabana es cobria d'herba i gespa, el gruix suficient per dormir i quedar aïllat de l'humit sol selvàtic. Totes les parts de la cabana s'utilitzaven per emmagatzemar les possessions dels habitants, escuts, espases, bosses per recollir menjar, bosses per a l'aigua, mantes d'escorça i eines com ara destrals de pedra i pals per cavar.

També es construïen cabanes més temporals, fetes amb canyes i fulles, durant les expedicions de cacera que duraven només uns dies.

La vida diària ³⁹ als campaments seria més o menys com explico a continuació: en començar el dia, les dones eren les primeres a mostrar alguna activitat, revifant el foc davant de les seves cabanes, mentre la resta de membres de la família s'anava despertant, mandrosament. Es buscaven dins les cistelles, i entre les brases mig apagades, restes de menjar de la nit anterior. Tot seguit, les dones i les criatures marxaven cap al bosc (o cap on haguessin decidit anar) per recollir menjar. Els homes, encara es quedaven una estoneta més, sense fer res especial, fins a mig matí, quan ja s'havia evaporat tota la rosada. Llavors sí que marxaven, carregats amb les seves llances i els pals i la canya per grimpar els arbres, i anaven a caçar o a buscar mel, segons les oportunitats que se'ls presentin.

A mitja tarda, quan el sol escalfava de valent, tots els homes haurien tornat al campament i esperaven la tornada de les dones tot refent els focs, preparant els animals que havien caçat o simplement descansant.

Els ancians, els quals possiblement haurien sortit a caçar però més a prop que els més joves, s'entretenien fent nous cistells o reparant els estris que estiguessin fets malbé. Les dones més velles, les quals haurien tornat abans perquè no havien anat tan lluny com les joves, començaven a trossejar i moldre les nous i les llavors que haguessin portat, també es dedicarien a posar en remull els fruits per treure'n els principis verinosos.

Quan la tarda ja s'acabava, apareixien les dones amb tot els aliments que havien recollit i es posaven també a molinar llavors i a preparar els fruits. També era feina de les dones recollir fusta per al foc.

A mesura que es feia fosc, i després d'haver menjat, la gent es preparava per dormir i hi havia poca activitat al voltant del campament. No s'acostumava a deixar el campament a la nit, per por als esperits que només es belluguen de nit o a l'atac de grups enemics caníbals.

Quan s'abandonava un campament no es destruïa res i es deixava una branca com a senyal per informar altres grups de la direcció en què havien marxat. A més, possiblement el mateix grup acamparia de nou aquí, la temporada següent.

COM ACONSEGUIR ALIMENTS I COM CUINAR-LOS

Els principals instruments que s'usaven per caçar eren les llances i els boomerangs. En l'entorn més boscós, les llances eren molt més útils que no pas els

³⁹ Descripció de Carl Lumholz a *Among Cannibals* de les activitats diàries d'un campament Jirrbal , a

boomerangs, però en els espais més oberts tant convenients eren els boomerangs en forma de creu (*birrbu birrbu*) com les llances (*wuybali*). Els caçadors utilitzaven un propulsor (*jumala*) -igual que a pràcticament tot Austràlia- que feia mot més efectiu el llençament i també feien servir un pal per colpejar o matar les peces.

Algunes de les estratègies de cacera eren fer un forat a terra pel lloc on acostumava a passar els *cassowarys* i els uallabís i cobrir-lo amb branques i fulles, o imitar el soroll dels animals per atraure'ls cap on els esperaven els caçadors.

També s'ajudaven de dingos (el gos australià) que havien entrenat des de petits perquè els ajudessin a perseguir animals i seguir-los la pista.

En els rierols i rieres utilitzaven llances especials per pescar i, hams, així com xarxes de tot tipus i cistells de canya. Una tècnica molt generalitzada era la de submergir unes fulles tòxiques a l'aigua per atordir els peixos. També es construïen petites preses de pedra en el curs del riu per pescar amb més facilitat.

Les dones generalment anaven a recol·lectar al bosc obert, més que no pas a l'espessa selva, llevat que volguessin algun tipus d'aliments que només es trobava allà. Utilitzaven un pal de cavar per extreure arrels, tubercles, batates, ous, cucs, o formigues. Altres aliments aconseguits per les dones eren les baies de tot tipus, pomes, prunes, figues i altres fruits silvestres, *quandong*, nous i *cycads* (les dones sabien perfectament com eliminar la toxicitat d'aquests fruits). En l'època en què n'hi havia, prenien una gran i variada quantitat de llavors i granes que després eren esmicolats amb les pedres de molinar i convertides en pasta de farina que es cuinava al foc i se'n feia una espècie de pa.

Les maneres de cuinar la gran quantitat d'aliments que tenien a l'abast era molt diversa.

En els campaments sempre hi havia foc encès i quan es traslladaven de campament sempre portaven branques enceses per poder fer foc tan aviat com arribaven al nou lloc o pel camí (igualmente sempre portaven a sobre però, pals per encendre foc).

Generalment es cuinava de dia, ja que existia la creença que l'olor del menjar cuinat podia atreure els esperits del bosc.

La manera més habitual de cuinar era al forn amb pedres calentes (es preferia el quars perquè aguanta millor la calor i no s'esmicola amb l'escalfor). Per construir el forn se seguia el següent procés: es feia un forat a terra i s'encenia foc a sobre. Després es posaven rocs al damunt que s'escalfaven al foc i s'untaven amb greix del mateix animal que s'anés a cuinar. Una vegada s'havia reduït el foc, s'apartaven les cendres i es posava una capa de fulles de gingebre sobre les pedres calentes per aromatitzar la cocció, s'hi afegia la carn, una altra capa de fulles i després es cobria tot amb les cendres calentes i sorra. Finalment s'encenia un altre foc al damunt de tot.

Quan es considerava que el menjar estava suficientment cuit, s'enretiraven acuradament les cendres i la sorra de manera que no caiguessin sobre la carn i s'embolicava la vianda amb fulles de banana silvestre per mantenir-la calenta.

També s'aprofitava el forn per rostir diferent tipus de nous amb les fulles de gingebre que havien pres el regust de la carn. Com que algunes d'aquestes nous són tòxiques, després de coure-les es deixaven un temps a remullar per treure'n el verí.

Quan es cuinava una peça gran, com un cangur, es posaven pedres calentes dins de la carcassa de l'animal per enllestir la cocció.

Les carn de serp es cuinava directament al foc a terra amb un pal enforcat i lligada amb tires de parra. Les anguilles generalment es feien amb una parrilla de branques sobre el foc. Altres aliments es cuinaven directament a la brasa o amb les cendres calentes.

Els ous, de *scrub hen*, de *brush turkey* i de *cassowary* s'embolicaven acuradament amb fulles de gingebre, així no es trencaven quan es posaven directament a la brasa. També es cuinaven utilitzant una gran petxina com a caçola.

Els cucs, formigues i peixos petits també s'embolicaven amb fulles de gingebre, es lligaven amb fibres de planta i es posaven a la brasa. El gengibre a més d'aromatitzar, fa que el menjar no s'assequi massa. Els musclos també es feien a la brasa.

No tothom podia menjar de tot. La restricció de consumir certs aliments afectava els nois i noies aborígens ja des de la seva infantesa. Alguns animals relacionats amb tòtems, com les guanes, *bandicoots* i l'equidnes, només els podien menjar els adults. En el cas dels Girramay, els més jovenets no podien ni caçar ni menjar anguiles de riera. Altres restriccions estaven relacionades amb el dol per alguna persona difunta.

Alguns aliments també estan relacionat amb la fetilleria. Sempre hi havia certa por per les accions de bruixeria, la qual es creia que només els enemics podien efectuar. Una manera de fer màgia negativa, era a través dels aliments que sobraven després d'un àpat, per això generalment destruïen el menjar sobrant, ja fos donant-lo als seus gossos, els dingos, o cremant-los.

7.2 DELS PRIMERS CONTACTES A LA CREACIÓ DE JAMBUN.

PRIMERS CONTACTES

Les primeres trobades entre Aborígens de la selva tropical i europeus van ser probablement fruit dels viatges dels navegants per la costa del nord-est de Queensland, quan aquests segons estaven "descobrint" el continent australià a finals del s. XVIII i principis del s.XIX. Segons alguns testimonis orals, aquests primers contactes van ser més aviat passius i parlen de navegants pàl·lids que van arribar pel mar amb grans naus de veles, i que quan van baixar a terra els hi van regalar una espècie de pipes, culleres i forquilles, farina i roba. Quan van marxar, la gent de la selva es va cobrir de cendra i no van menjar durant uns dies, seguint els ritus de dol per la pèrdua d'algú, propis de la seva tradició ⁴⁰.

El primer contacte documentat de tribus dyirbal amb homes blancs va ser el 1848 quan l'expedició d'Edmund Kennedy cap al cap York va travessar el territori selvàtic del nord-est de Queensland⁴¹. I aquesta vegada, les reaccions Aborígens ja no van ser tan passives. Alarmats per la presència d'estranyers, van atacar.

Però la veritable invasió va començar una mica més tard, cap al 1860. La ciutat de Cardwell⁴² va ser fundada el 1864 i durant les dècades següents, els europeus, els seus cultius i les seves pastures, van anar ocupant el territori aborígen, el més fèrtil, el millor quant a recursos d'aigua i van començar a desforestar la selva.

⁴⁰ Edwina Toohey. *Kie Daudai. Notes and sketches from Cape York*. 1994.

⁴¹ Aquesta expedició constitueix un dels episodis més tràgics en la història de l'exploració blanca d'Austràlia (de la mateixa manera que va suposar tràgiques conseqüències pels Aborígens). Dels 13 membres de l'expedició només en van sobreviure tres, el mateix Kennedy va morir en una de les topades amb Aborígens i per aquest motiu, ha passat a formar part de la llista d'herois de la història blanca australiana.

De les aventures i desventures de l'expedició, existeix l'informe d'un dels supervivents: "Narrative of an expedition, undertaken under the direction of the late Mr. Assitant surveyor E.B. Kennedy, for the exploration of the country lying between Rockingham Bay and Cape York; by W.M. Carron, one of the survivors of the expedition" (Sydney, 1849). Aquest treball es troba reproduït a *William Carron's Narrative of Kennedy's Cape York Expedition*, by Les Hiddins. Corkwood Press, 1996.

⁴² Cardwell és un centre urbà situat a la costa, en territori tradicional Girramay.

A partir d'aquesta data i fins al 1924 -quan es va crear el poble de Tully i es va instal·lar el primer molí de canya de sucre- no es va donar cap assentament urbà permanent. El model d'ocupació occidental del territori aborígen va ser dispers. Es tractava d'una invasió de milers de grangers, ramaders i miners⁴³ provinents d'Europa principalment, però també d'Àsia⁴⁴, cercant possibles riqueses, sobretot, minerals (com havia succeït en altres parts d'Austràlia), sense massa bons resultats⁴⁵. Més èxit van tenir els grangers amb les seves plantacions de fruites tropicals, canya de sucre i cafè, els ramaders i, les explotacions fusteres. Aquesta població (composta bàsicament per homes en un principi, però que va anar incorporant famílies més endavant) es va anar dispersant pel territori dyirbal i, es va anar instal·lant allà on els hi semblava millor, desplaçant els nadius que trobaven en el seu camí.

En poc més de 20 anys d'invasió, les tribus locals van quedar reduïdes a menys del 20% de la població original⁴⁶. La introducció de malalties com la grip i el xarampió (per a les quals els Aborígens no estaven immunitzats), van ser responsables de moltes morts. Però el principal factor en el declivi de la població autòctona va ser els atacs sistemàtics dels blancs per fer fora els Aborígens -van arribar a fer ús de l'assassinat i l'enverinament.

"Christy Palmerston -who is portrayed as a friend of the aborigines in white histories of the area...- ambushed the Mamu tribe, gathered together for a corroboree, and shot out all the adult men but for a handful who managed to escape. Poisoned flour was a favourite trick -aborigines would be found dead all along the path from the white man's hut to their own camp."⁴⁷

Des del primer moment existia una contradicció fonamental entre els interessos econòmics i expansionistes dels invasors i l'estil de vida dels indígenes. Els pobles

⁴³ El 1873 es va descobrir or a la zona costera del nord de Cardwell, la qual cosa va precipitar l'arribada de més gent.

⁴⁴ Bàsicament xinesos.

⁴⁵ El 1905 ja havien desaparegut tots els campaments miners que es trobaven dispersos per les voreres dels rius.

⁴⁶ Dixon, R.M.W. 1972. Op.cit. Pàg. 34.

⁴⁷ Dixon, op. Cit. Pàg. 34. Altres episodis semblants els recull Raymond Evans a *Race Relations in Colonial Queensland. A history of exclusion, exploitation and extermination*. Evans, R., Saunders, K. and Cronin, K. 1993. 3ª. Edició. St. Lucia, Brisbane: University of Queensland Press.

Aborígens havien ocupat i explotat aquest territori durant més de 10.000 anys, i els europeus, amb la seva ideologia de progrés i de superioritat racial, es consideraven a si mateixos com a "portadors" de la civilització:

"When savages are pitted against civilization, they must go to the wall; it is the fate of their race. Much as we may deplore the necessity for such a state of things, it is absolutely necessary, in order that the onward march of civilization may not be arrested by the antagonism of the aboriginals".⁴⁸

Els primers anys de contacte van estar marcats per conflictes violents. Atacs de guerrers aborígens a granges ocupades per famílies que es defensaven com podien de la pluja de llances que els queien; i atacs i persecucions de patrulles d'homes blancs que mataven a qualsevol persona aborígen que es trobessin davant seu. A més, amb l'arribada dels colons va arribar també la *Native police* -una força paramilitar constituïda per oficials blancs i tropa blanca i aborígen⁴⁹ que actuava com a protecció dels colons europeus, perseguint i disparant aborígens, sense cap mena d'impunitat. L'espiral de violència estava servida.

"Literally no man or woman's life was safe. The aboriginal by now was aware that a white man was vulnerable without his gun and so watched and waited for that occasion. Settlers fenced awkwardly with a gun in one hand, a timber-getter cut trees while a companion stood guard over him with a loaded rifle, cattle and horses were speared, homesteads attacked and often lone women such as...Ingham's plantation on the Herbert was attacked and it was during this period that Johnstone fought for the lives of his wife and child at Bellenden. Every report sent south referred to the hostility of the blacks and Cardwell quickly attracted a most unenviable reputation...".

"...At first many blacks were shot only when it was a question of 'his life or mine', later the white people began to feel that the only good blackfellow was a dead one and rigidly carried out this policy without waiting for provocation".⁵⁰

⁴⁸ *Cooktown Herald*, 1874. Citat a Schmidt, A. 1985. *Young's people Dyirbal*. Cambridge: Cambridge University Press. Pàg. 11

⁴⁹ Per alguns Aborígens formar part de la *Nativa Police* era una manera de sobreviure. Generalment es tractava de persones de tribus que portaven més temps de contacte amb el món occidental i de territoris allunyats als que intervenien. No se sentien, per tant, propers als Aborígens que perseguïen.

⁵⁰ Jones, Dorothy. 1961. *Cardwell Shire Story*. Op.cit. Pàgs. 157-158.

Durant uns quants anys, la majoria de les tribus dyirbal es van poder mantenir bastant al marge, malgrat les cada vegada més freqüents escaramusses, de les transformacions que s'estaven produïnt, sense remei, al seu voltant.

A llarg termini però, la predominància numérica i l'experiència en la lluita cos a cos dels Aborígens no va servir de massa davant la superioritat en armes dels blancs. I aquesta violència i antagonisme, fruit de la resistència aborígen per defensar el seu territori va ser un factor decisiu per a les futures relacions entre els uns i els altres a la zona del nord-est de Queensland.

La resistència aborígen no es posava de manifest únicament amb atacs a les propietats dels blancs, sinó també amb la seva passivitat davant de certes iniciatives. El 1874, el reverend Fuller i la seva dona van establir la primera missió en aquesta àrea, a l'illa de Hinchinbrook. Hi van estar durant uns quants mesos amb l'esperança que els Aborígens s'hi apropessin. Cap no ho va fer. Sense desistir del seu objectiu, van empaquetar els seus estris i es van traslladar a *Bellenden Plains* (una de les primeres propietats d'uropeus, entre els rius Murray i Tully, des de 1865) en ple territori dyirbal. Tampoc no van tenir cap èxit⁵¹. No se sap per quin motiu els Aborígens de la zona no van acostar-se a la missió dels Fuller, ni per atacar-los ni per curiositat. Podria ser que no hi trobessin res d'interessant i, a més, que no suposés cap amenaça.

Més endavant, el 1914, es va establir una nova missió a Hull River⁵², amb la intenció d'aplegar i controlar els Aborígens del districte. A diferència de la missió dels Fuller, algunes persones hi van anar voluntàriament; altres, en canvi, van haver de ser arrossegats amb cadenes. Aquí hi van viure poc temps (els qui no van escapar-se), perquè el 1918, aquest lloc va ser arrasat per un fort cicló que va destruir tota la missió i va matar el superintendent, la seva filla i uns quants Aborígens que s'havien protegit a la casa principal. La gent que va sobreviure a la tragèdia va ser traslladada a Palm Island (illa on hi havia una comunitat i un centre penitenciari per a Aborígens).

⁵¹ Jones, D. Op.cit. pàg. 200

⁵² Aquesta missió es va anomenar "Mission Beach", per estar situada pràcticament a la platja. Avui dia constitueix un dels destins turístics més habituals d'aquesta zona.

L'impacte de l'ocupació europea en la societat aborígen va ser contundent. L'estil de vida tradicional es va esmicolar (o gran part d'ell), amb el territori tribal envaït, els llocs sagrats devastats i l'entorn físic profundament alterat a causa de l'acció de desforestació que van portar a terme en nom del "progrés".

A mesura que els Aborígens van anar sent desplaçats cap a altres territoris, els conflictes intertribals -entre tribus tradicionalment enemigues que ara es veien obligades a compartir territori i recursos- van anar en augment, la qual cosa va significar també, baixes en la població indígena. Aquest element es va afegir a altres aspectes que van minvar dràsticament la població autòctona, com la malnutrició i la introducció de noves malalties.

Els primers europeus que van arribar a Austràlia no reconeixien ni tenien en compte les diferències entre tribus. Tots eren considerats poc més que "salvatges" i una de les solucions que es va trobar al "problema aborígen" va ser traslladar la població nativa a llocs concrets (com ara reserves, missions o centres penitenciaris) creats amb l'objectiu oficial de "civilitzar-los"⁵³ i l'objectiu real de mantenir-los al marge i controlats. Un d'aquests llocs de trasllat forçat va ser Palm Island, la illa-penitenciari situada davant la costa de Townsville, prop del territori tradicional girramay. Allà hi van anar a parar nombroses persones de les diferents tribus dyirbal (els qui van arribar de la missió de Hull River. Encara avui dia hi viuen els seus descendents i parents de gent Girramay i Jirrbal) amb la simple excusa de ser considerats *elements pertorbadors* - quan en realitat es tractava de persones que plantaven cara a situacions injustes.

"Women would be appropriated at whim by the settlers and, if an aboriginal husband complained, he was likely to be sent to the semi-penal settlement on Palm Island on the grounds that he was a trouble-maker".⁵⁴

⁵³ Vegeu el capítol 2, Història d'una invasió.

⁵⁴ Dixon, R.M.W. Op. cit. Pàg. 35.

Algunes persones dels diferents grups dyirbal van intentar evitar tota aquesta pressió, fugint cap a les muntanyes on vivien amagats. Baixaven a les valls per pescar i aconseguir altres queviures, per després tornar ràpidament als campaments per no ser descoberts. La selva els va protegir durant un temps. Només durant un temps.

"People running away in the hills everywhere [...] they didn't make a fire, might be see light burning, smoke coming. Policeman be walking around here somewhere, come round and have a look at that smoke... might be make a little camp at night-time, make a fire having something to eat... (lived like taht for) long time... policeman might be forget about and go to another place. Then come down here, sneak down night-time get suger, tea and smokes from Warrami".⁵⁵

Aquesta època, en què sobretot els homes intentaven viure al marge del que els oferia la societat occidental nouvinguda, va donar lloc a nombroses relacions esporàdiques i temporals entre homes i dones aborígens, de les quals va nèixer descendència que sovint es quedava o es traslladava amb les dones. Aquestes relacions - les quals difícilment podien seguir les regles tradicionals- coincidien a vegades amb les que ja existien prèviament o, amb les que es formaven més endavant, de manera que es donava una multiplicitat de famílies i de relacions al mateix temps. Aquest fet afectarà més endavant les relacions de parentiu amb la incorporació sovint, de parents (germanastres, fillastres, padrastres, etc) a gairebé totes les famílies.

Ja fos pel desplaçament obligat o per la marxa més o menys voluntària, el cert és que en poc temps la població dyirbal es va anar dispersant i el retorn a l'estil de vida original, fou del tot impossible.

Gradualment, a començaments del s.XX, les relacions entre Aborígens i colons van anar canviant i una part dels membres de les tribus es van anar apropant als assentaments europeus, on els "deixaven" viure per un sou minso a canvi de treball a les granges ramaderes, a les plantacions de canya o a les explotacions de fusta.

⁵⁵ Testimoni oral recollit per E.A. Kumm a *Jumbun Lifestyle: past and present. A preliminary survey of post-European contact change in the Murray Upper region*. James Cook University of North Queensland, 1980. Unpublished. Pàgs. 3-14.

A mitjans del s.XX gairebé no hi havia Aborígens de la zona dyirbal que no visquessin -en campaments o en barraques- i treballessin en propietats de grangers blancs. Els homes i dones dyirbal van aprendre a treballar en la indústria del cotó, en les plantacions de fruites, i de canya de sucre, en les explotacions ramaderes; van aprendre a cuinar i netejar a la manera occidental i es van cuidar dels fills dels grangers. Dues propietats en concret, es van convertir en el focus de grups familiars Aborígens. Una era "Warrami" a Murray Upper (a la part alta del riu Murray, en territori girramay), propietat de la família Cowan i, l'altra va ser "Belenden Plains" (en territori jirrbal), propietat de la família Henry. Aquestes dues famílies eren ben conegudes entre els Aborígens de la zona, (i encara se'ls recorda amb afecte) simplement perquè els tractaven millor que altres. Diuen els informants d'E.A. Kumm (1980) que aquestes famílies es feien càrrec de les criatures òrfenes que no tenien parents a prop, alimentant-los i acollint-los -evitant d'aquesta manera que se'ls emportessin agents de Serveis Socials per internar-los en escoles especials; permetien que els Aborígens que treballaven per a ells, cultivessin les seves pròpies parcel·les; facilitaven la construcció de barraques i cases per a aquells que ja no volien viure més en cabanes i, encoratjaven la gent perquè mantinguessin la seva tradició, particularment la cultura material i el llenguatge. Fins i tot la Sra. G. Henry va crear una petita botiga d'artesanía indígena local a la seva propietat de "Belenden" amb la intenció de motivar la gent de Murray Upper i de mostrar a la resta d'australians la bellesa dels objectes aborígens.⁵⁶

Malgrat alguns episodis com el descrit anteriorment, la pressió general era massa forta per no afectar de manera inevitable l'estil de vida tradicional. La desintegració de les unitats tribals va anar de la mà de la pèrdua de força de les institucions, costums i valors tradicionals. La llengua tribal també va patir un clar retrocés, en detriment de l'anglès, que es va anar introduint a totes les esferes de la vida dels pobles de la selva⁵⁷.

⁵⁶ Això va tenir també altres efectes. A partir de la comercialització de béns tradicionals, la mida, la forma i els dissenys d'alguns d'aquests objectes es va modificar en funció de la demanda. Els escuts, per exemple, es van reduir a la meitat de la seva mida original. Aquesta botiga es va tancar a finals dels anys setanta i sembla que des de llavors l'activitat de fabricació artesanal va disminuir.

⁵⁷ El 1963 -quan Dixon va realitzar el seu treball de camp en aquesta àrea- els dyirbal adults parlaven l'anglès amb certa fluïdesa, però només davant de persones blanques. En les converses entre Aborígens,

L'estil *Jalnguy* (llenguatge d'evitació) es va deixar de parlar cap al 1930 (segons informació de R.M.W. Dixon. 1972), i des d'aleshores el *Gwal* o llengua d'ús diari, s'utilitza tant si la comunicació s'estableix entre parents tabús com entre qualssevol altres persones. Les criatures aborígens van començar a ser escolaritzades cap al 1950 i a l'escola se'ls hi prohibia parlar la llengua aborígen. Difícilment es podria mantenir una llengua en bon estat de salut si no es donen unes mínimes condicions de transmissió.

No queda avui dia cap home viu que hagi passat per una cerimònia d'iniciació completa amb les cicatrius corresponents al pit (però encara es recorda els últims homes que ho van viure). L'últim *corroboree* de lluita va tenir lloc a mitjans dels anys cinquanta (i segons s'explica, la policia el va interrompre el tercer dia). Els anys seixanta, encara se celebraven de tant en tant, *corroborees* de dances i cançons. I durant alguns anys, almenys fins els setanta i sempre que fos possible, els matrimonis encara s'acordaven seguint el sistema de seccions i les regles tradicionals. També els anys seixanta, malgrat els canvis radicals, se seguia tenint en compte la paraula del *gubi* i tot i que ja no es practicava el canibalisme, encara feia molt de respecte la possibilitat de ser atacat en qualsevol moment, la qual cosa facilitava el compliment dels tabús que havien sobreviscut.

Algun dels aspectes que es va mantenir va ser la caça i el consum de uallabies", anguiles, ous d'*scrub-hen* i de *scrub-turkey* i sobretot, qualsevol tipus de peix. De la dieta però, va començar a desaparèixer la recol·lecció d'alguns fruits i vegetals tradicionals, principalment els que requerien més temps de preparació (les coses no han canviat massa i actualment, només unes poques persones, les més grans, encara són capaces de treure la toxicitat d'alguns aliments). Se segueixen mantenint a més, altres elements de la cultura tradicional, dels quals en parlarem més detingudament en l'apartat que tracta de la situació actual de Jambun.

se seguia parlant en la llengua tribal. Alguns dels més joves seguien tenint el *dyirbal* com a llengua primera, en canvi altres ja havien canviat cap a l'anglès. I pràcticament totes les criatures coneixien i parlaven principalment anglès.

Pitjor encara va ser per a algunes tribus veïnes dels dyirbal, així com per a algunes de les que parlaven algun dialecte dyirbal, com els mamu, dyiru o gulngay, les quals gairebé van perdre tots els seus membres, fins que la seva continuïtat va ser pràcticament impossible. Cap dels pocs supervivents d'aquestes tribus parlen avui dia la seva pròpia llengua, ni entre la seva mateixa gent⁵⁸.

A principis dels anys 70, de tot el territori tradicional dyirbal, només a l'àrea de Murray Upper, hi havia nens i nenes aborígens que parlessin i entenguessin la seva llengua aborígen, a banda de l'anglès.

LA FORMACIÓ DE LA COMUNITAT DE JAMBUN

Després de les massacres inicials i de la dispersió general, com ja s'ha dit, alguns supervivents de les diferents tribus dyirbal es van aplegar en un territori prop d'una àrea tradicional de lluita, a la part més alta del riu Murray (on ja hi existia un assentament blanc anomenat Murray Upper) i allí van viure -treballant per als blancs- fins que van constituir-se finalment i legalment en una comunitat aborígen.

El 1977, alguns membres de les tribus Girramay i Jirrbal (majoritàriament gent que vivia a les propietats de Warrami i Bellenden Plains) van formar una comunitat en terra Girramay i la van anomenar Jambun (el nom en dyirbal d'un dels cucs més preuats en la dieta aborígen). Aquest territori (245 hectàrees de terreny i 2.501 hectàrees de bosc) el va adquirir una institució del govern federal australià (the Federal Government's Aboriginal Land Fund Commission) per cedir-lo en concepte de *leasing* als habitants de la comunitat. És a dir, el govern segueix sent el propietari (des d'un punt de vista occidental) de la terra on s'ubica avui dia Jambun, amb la possibilitat que passi a mans aborígens més endavant⁵⁹. Això va ser possible en una època en què la política

⁵⁸ R.W.M. Dixon, apunta que als anys setanta, només quedaven una o dos persones que parlessin Dyiru i Gulngay. De gent Mamu en quedaven, no més de sis persones, igual que de Ngadyan. I que altres llèngues ja havien desaparegut d'aquesta àrea. Dixon, 1972. Op.cit. Pàg.37.

⁵⁹ Explica Dixon en les seves memòries de treball de camp (*Searching for Aboriginal Languages*. Brisbane: University of Queensland Press. 1984) que aquesta compra es va fer al marge del coneixement

d'afers aborígens a nivell del govern central australià havia abandonat la pràctica de les reserves i la marginació més indiscriminada, per un intent d'integració⁶⁰; moment en què moviments com el "Land Right Movement" (moviment de drets territorials) lluitaven per aconseguir la devolució de territoris tradicionals a les tribus propietàries. Lluita que segueix vigent avui dia.

Al començament la comunitat era composta per vuit cases (construïdes pel "Aboriginal Land Fund Comission"), però en poc temps altres famílies es van traslladar a Jambun, en habitatges temporals contruïts per ells mateixos amb fusta i sostre de planxes.

.

Altres membres dels grups dyirbal i les seves famílies (relacionats per parentiu amb membres de Jambun) es van instal·lar a pocs quilòmetres de la comunitat, a llocs com Bilyana o van continuar a Warrami (antigues propietats de grangers). Existeix una constant interacció entre els habitants de Jambun i els d'aquestes dues zones, de la mateixa manera que existeix amb els qui es van instal·lar a les poblacions veïnes de Tully i Kennedy.

El procés de deculturació que es va iniciar a partir de la pressió occidental, la creació de Jambun no l'ha aturat. La vida dels membres de la comunitat cada vegada ha anat depenent més de l'economia i el subministrament dels grangers i les botigues del voltant.

La principal activitat econòmica és el conreu de bananes i altres fruits i verdures o, treballar recollint fruita o cuidant animals dels grangers de les propietats veïnes. Se surt poc de caça, i quan es fa, les escopetes han substituït les llances, així com les

del govern de Queensland, el qual no ha tingut mai una política pro-aborigen, i que quan se'n van adonar van dificultar tan com van poder l'aprovació de la transferència de propietat:

"The Queensland government had to approve the transfer, and when they discovered the land had been bought by the federal government, with federal money, for a buch of Queensland Aborigines, they had apoplexy. And simply refused to approve the transfer. So the land is still held by the Aboriginal Land Fund Commission, as trustee, although they have assured the Murray upper Aborigines that it is to all intents and purposes theirs". Pàg.323.

⁶⁰ Per entendre millor aquest canvi, veure els apartats .2.2, .2.3 i 2.4 d'aquest treball.

canoes han donat pas a les barques amb motor. Una altra font d'ingressos són les pensions que arriben, puntualment cada quinze dies, per a casos d'invalidesa, llarga malaltia, ajut familiar, monoparentalitat, etc.

Jambun va començar a funcionar econòmicament amb principis cooperatius. Cada granger de la comunitat treballa la seva pròpia terra però el material i l'equipament són comunitaris. De tota manera la falta d'experiència i de coneixement en les tècniques de màrqueting, administratives i financeres fa que les explotacions no donin els resultats esperats.

Ja des dels primers anys de l'existència de Jambun, es van donar poques ocasions de contacte amb la comunitat no aborígen -majoritàriament blanca- del veïnatge. A banda de l'escola, de l'única botiga de queviures que hi ha -a uns 10 km de Jambun- i de la feina esporàdica a les plantacions del voltant, hi ha poc contacte entre negres i blancs.

A. Schimdt (1985) caracteritza Jambun com una comunitat tancada en la qual els seus membres prefereixen relacionar-se entre ells més que no pas amb la resta de la gent.⁶¹ Aquesta autora, apunta -encertadament, penso- que una de les principals raons d'aquest tancament és el baix estatus de la població aborígen, en general, dins la societat blanca dominant.

⁶¹ Schmidt, A. *Young's people Dyirbal*. Pàg. 13

Fot.1 Al fons, *Dirrabigal or Split rock*, la muntanya enforcada que s'explica a la història del foc.

Fot.2 La tortuga i l'anguila continuen formant part de la dieta de la gent de Jambun.

Fot. 3 Algunes de les cases de Jambun

Fot. 4 Camps de bananes de Jambun.